

Maarten de Vries

Waarom fondsenwerving alleen werkt binnen gesloten paradigma

Het is tijd dat kerken, politici en
fondsenwervers wakker worden

Door: Maarten de Vries

06-07-2025

Kerkgenootschappen *Opinie*

Fondsenwerving wordt vaak gepresenteerd als een techniek, een marketingdiscipline of een morele oproep. Maar uit mijn ervaring als directeur van Wilde Ganzen en IKON, stel ik: fondsenwerving is een toepassing die alleen werkt binnen een helder en begreepd paradigma. Buiten dat kader rest slechts verwarring, verminderde effectiviteit en uiteindelijk afkalving van solidariteit.

De Britse wiskundige Frank P. Ramsey maakte voor het eerst naam toen hij reageerde op de vermaarde econoom John Maynard Keynes. Keynes hechtte grote waarde aan statistische gegevens, en Ramsey gaf hem daarin gelijk — deels. Want, zo hield hij Keynes voor: zulke gegevens zeggen niets over de waarheid van nu, laat staan over de toekomst. Statistiek registreert gedrag, maar verklaart het niet.

Die les is fundamenteel voor elk systeem dat wil voorspellen of sturen op menselijk handelen. Ook kerken beschikken over veel gegevens: ze weten wie is gedoopt, wie belijdenis of communie heeft gedaan, wie getrouwd is. Maar ze weten niets over werkelijk kerkbezoek, geefgedrag of innerlijke betrokkenheid. Ze doen veel — maar omstanders vragen zich af: ‘Zij doen ... maar wat?’

Natuur als voorbeeld

Zoals een bloem afhankelijk is van een specifieke bestuiver, zo vraagt elk fondsenwervingsmodel om een bijpassend moreel en cultureel ecosysteem. Niet elke bloem is aantrekkelijk voor elke vlinder. De natuur biedt ons een treffend model: op Madagascar bestaan bloemen met zulke diepe kelken dat alleen vlinders met een uitzonderlijk lange tong ze kunnen bestuiven.

Zo werkt het ook met geefgedrag: niet iedereen geeft aan iedereen. Joden geven zelden aan moslims, moslims zelden aan hindoes. Maar het Rode Kruis? Dat krijgt giften van alle kanten. Waarom? Omdat het zich onthoudt van symboliek en zich beperkt tot een strak humanitair paradigma. Echter: Het Rode Kruis zal zelden of nooit meehelpen om na een conflict een verwoeste kerk of tempel te herbouwen.

Stilzwijgend afhaken

Volgens Ramsey zijn logische modellen – zoals algoritmen – alleen bruikbaar binnen een beperkt model van aannamen. Fondsenwerving is zo'n algoritme. Het werkt, maar alleen zolang het past binnen het paradigma van de gever. Wanneer je probeert geld te werven buiten die grenzen, faalt het systeem. Een christelijke boodschap voor een seculiere donateur, of een esthetisch pleidooi aan een sociaal bewogen filantroop, leidt tot misverstand en stilzwijgend afhaken.

Lang vertrouwden kerken op de liturgische collecte. Men ging ervan uit dat zodra de kerkganger in de kerk zat, zijn portemonnee vanzelf zou volgen. Maar de gift van de kerkganger binnen de liturgische context verschaft geen koopkracht. Bovendien bloeit de bloem maar kort: zodra de kerkganger verdwijnt, verwelkt ook het moment van geven.

Liturgische routine

Kerken ontdekten te laat dat hun fondsenwerving gekoppeld was aan fysieke aanwezigheid en liturgische routine. En nog steeds beseffen ze onvoldoende dat hun leden te verdelen zijn in twee fundamenteel verschillende typen gevers: de filantroop geeft omdat hij zich bekommert om mensen; de mecenas geeft omdat hij schoonheid en traditie in stand wil houden. Wie deze tweedeling negeert, verliest beiden. De filantroop haakt af wanneer het alleen nog om kerkgebouwen gaat. De mecenas wanneer liturgie, taal en architectuur worden gereduceerd tot functionaliteit.

Wat politici zich zelden realiseren, is dat de gift een unieke maatschappelijke handeling is. Ze is geen belasting, geen markttransactie, geen familiale verplichting. Ze is een legaat: een bewuste overdracht zonder ruil, zonder dwang, zonder wederdienst – maar met morele betekenis. Wetgeving zou dit moeten erkennen en stimuleren: niet door het geven te controleren, maar door het ruimte te geven. Fiscale regelingen, juridische duidelijkheid, en respect voor de culturele kaders waarbinnen de gift betekenis krijgt.

Innerlijk kompas

Een vliegtuig kan alleen landen als het wordt verwacht. Een donateur geeft alleen wanneer het moment, de boodschap en het kanaal aansluiten bij zijn innerlijk kompas. Als we doorgaan met fondsenwerving als universele techniek zonder inbedding, zullen we merken dat we nog maar zelden ‘bloei’ zien.

Fondsenwerving is geen neutraal gereedschap. Het is een kwetsbare bestuivingsrelatie – en wie dat vergeet, eindigt met lege handen. Het is tijd dat kerken, politici en fondsenwerfers wakker worden.

Maarten de Vries is voormalig directeur van Wilde Ganzen en de Interkerkelijke Omroep Nederland. .